

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio Decalogi Duabus distincta partibus

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

Caput Tertium. Quatuor casus à Caramuele adducti in materia restitutionis
expediuntur,

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

illa occisiones, & ipse immediate nullo fecit; idemque in similibus privatis homicidijs; ac id videtur esse contra sacros Canones, irregularitatem fulminantes contra quoscumque quocumque modo concurrentes ad homicidium.

11, Respondeo; nego g sequi, illum non fore irregularem: ratio est, quia onus restitutionis enascitur ex ipsa natura damnificationis, juxta illam igitur debet ejusmodi onus mensurari. At non æquum est, ut quando ego debilissima causa sum alicuius damni, totum illud restituere debeam: irregularitas verò, cum sit pœna, justè ab Ecclesia propter bonas rationes fulminata, juxta eius legem mensurari debet: lex autem Canonica h eam imponit cuicumque, qui quomodocumque, sive partialis, sive totalis causa sit injusti homicidij: erit ergo ille miles irregularis, quia occisiones fiunt ab exercitu toto, cuius ipse pars est, quamvis debilissimè in eas influens; fiunt enim illæ cædes tanquam ab vna causa; certè si decem homines inimico decem levia vulnera infligant, quæ singula non sufficerent ad eum occidendum, sufficerent omnia simul, omnes irregularitatem contraherent, quia verum est dicere, omnes concurrisse ad homicidium, tanquam vnam causam, ergo etiam in casu militis, de quo agimus, levitas illa in fluxus non excusabit ab irregularitate.

g *Hurt. & DD. communiter, apud Delugo loco cit. n. 40. h C. sicut dignum §. ult. de homicid. c. quod i dubijs, de pœnis juxta Glossam, & docet cum communi Silvest. V. Bellum 3. q. 3.*

Navar. & Covar. apud Laym. lib. 3. tit. 3. p. 3. c. 8.

De milite autem in bello justo, quoad irregularitatem, ex defectu lenitatis, alia est ratio, de qua vide Layman loco citato; vide item superius, vbi irregularitatis etiam damnavimus i, qui solum celerioris mortis, quam vis aliàs omnino sequendæ, causa est.

i *Sup. §. 2. n. 2.*

Quando est æquale dubium, an concurreris ad injustam actionem, sive tanquam causa principalis, sive minus principalis, an tenearis restituere, jam supra monui, me dixisse lib. 1. c. 5. 7. v. Damnum; & poterit etiam videri Dicastillus l.

1 *Dicast. li. 2. tr. 2. de rest. disp. 4. dub. 2. n. 39. citan. Silv. Lessium, Avilam, Rebellium, Medinam, Sanch. aliosq;*

CAPUT TERTIUM.

Quatuor casus à Caramuele adducti in materia restitutionis expenduntur.

Primus, de seruo infirmo.

1. **P**rimus casus à Ambrosius servus graui morbo periclitatur, & deseritur à medicis; Petrus autem, qui non proficitur artem medicam, scit pharmacum, quod illum omnino sanet: petitur primò, an obligetur illud ipsi præbere? secundò, an possit ipsum vili pretio emere, & postea curare, sibi que curam retinere?

a *Caram. l. 2. Theol. mor. n. 480.*

2. Ad primum, cum multi doceant neminem

Ttt 3

» neminem teneri vti medicinis, sed
 » posse se committere Deo, ut mul-
 » ti sanctissimi viri fecerunt, & ex alio
 » capite nemo tenetur strictius vitam
 » suam servare, quam alienam; An-
 » brosius non tenebitur, uti pharmacis,
 » nec ergo tenebitur Petrus eidem
 » pharmacum præbere.

» Ad secundum, posse emere vili
 » pretio, quia tanti tunc valet homo,
 » cuius vita desperatur; idque verum
 » est, etiam si Petrus teneretur dare il-
 » lud pharmacum; nam non tenere-
 » tur ex iustitia, sed ex charitate; hæc
 Caramuel.

4. Verum mihi nulla ratione
 probantur: primo enim displicet,
 quod tanquam certum supponit, in re-
 sponse ad primum, neminem ten-
 eri vti medicinis: quod falsum est de
 medicinis ordinarijs, alijsque medijs,
 saltem non multum difficilibus, ad vi-
 tam conservandam, ut diximus nos
 paulo b superius. Exemplum au-
 tem Sanctorum solum probat, id ad
 summum licitè posse, vel ex peculiari
 sancti Spiritus instinctu, vel quoad ex-
 traordinaria media. Secundo, est lata
 disparitas inter vitam meam & alie-
 nam: nam esto, quoad vitam meam,
 possim cedere juri meo, ut aliqui, licet
 falso, putarunt; at, quoad vitam alte-
 rius, longè alia est ratio: ille enim alter
 in extrema necessitate non cedit juri
 suo, nolendo à me medicamentum, sed
 verò maximè requirere præsumitur.

b lib. 5. c. 2. §. 1.

5. In response ad secundum, fal-
 sum est, vili pretio valere hominem,

cuius vita desperatur, si noscatur adesse
 in promptu medicamentum certum,
 multò magis, si est debitum, quamvis
 ex solo titulo charitatis; si enim me-
 dicamentum est in promptu, ac cer-
 tum, certè absolute vita desperata non
 est. Secundo, si ipsi debeatur ex ju-
 stitia, siue ex charitate, satis est, ut ipsi
 debeatur; tanti enim valet cumulus
 hæreditatis, si ei debeantur mille ex ju-
 stitia, quanti, si certò debeantur quo-
 cumque alio titulo, v. g. ex charitate;
 immo aliquando magis, propter maio-
 rem certitudinem. Fac, tibi deberi
 centum ex iustitia à creditore, qui dif-
 ficillimè solvit, & centum à S. Ioanne
 Eleemosynario, ex mera charitate;
 quid tanquam estimabilius tu elige-
 res? vide, quæ dixit Molina c super-
 rius, eodem consentiente Caramuel,
 Medico debenti mederi pauperi ex
 obligatione charitatis, si superveniat
 alia obligatio iustitiæ, non videri mor-
 taliter ei superaddi novum onus. Ita
 ergo, quamvis Petrus solum ex chari-
 tate debeat mederi seruo, tantumdem
 moraliter erit pro vita serui, quantum
 si debeat ex iustitia. Non interim ne-
 go, posse suæ tantæ artis meritam mer-
 cedem peti à Medico, vel à Petro; ve-
 rum hæc alia est consideratio; quid si
 obstinatus est Petrus in negando me-
 dicamento? fateor, vitam serui esse de-
 speratam, & ab alio tertio posse vili
 pretio redimi, sed an ab ipso Petro, qui
 hanc obstinationem suam deponere ex
 charitate obligatur, ex alibi cæ univer-
 saliter dictis colligi potest.

c. supr. tr. 3. c. 8. §. 2. num. 109.
 c. supr. l. 7. c. 5. §. 3. num. 21. cum de
 acceptis ex turpi causa.

Secundus

Secundus casus.

De rebus immistis.

6. Acquiris (ait Caramuel) d do-
 minium mistione, cum pauca res
 aliena ita tuis immiscetur, ut di-
 stingui non possint: tunc enim te-
 neris recompenfare proximo dam-
 num ex hac mistione illatum, iuste
 tamen res tuis immistas retines: ita
 omnes. Confulto dixi, debere ita
 esse immistas, ut distingui non pos-
 sint: nam si aliena sint multa, nun-
 quam tuis poterunt ita immisceri, ut
 non possint distingui: hæc ille.

d l. 2. theol. mor. n. 250.

7. Ex his vnum placet, alterum
 displicet. Placet, acquiri dominium
 per eam mistionem, qua pauca res
 aliena ita tuis immisceantur, ut distin-
 guui non possint, id quod nos etiam ali-
 bi docuimus. Displicet verò illud
 (si aliena sint multa, nunquam tuis
 poterunt ita commisceri, ut non pos-
 sint distingui) displicet inquam; pri-
 mò, ad hominem, quia si pauca res
 aliena, ut recte supponis, docte Cara-
 muel, tuis immista discerni non pos-
 sunt, ergo nec discerni possunt aliena
 multa paucis tuis immista: si enim
 discerni possent aliena multa inter pau-
 cas tuas, etiam discerni possent tuæ
 pauca inter alienas multas; discretis
 enim alienis multis, jam necessario,
 quæ remanent, erunt tuæ. Displicet
 secundo, quia clare probatur, falsum
 esse, tuas res paucas immistas alienis
 multis semper posse distingui, vel con-
 tra, alienas multas immistas paucis
 tuis distingui semper posse: quis

enim est tam oculatus & lynceus, ut
 vnciam vini sui immistam cum vini
 amphora alieni, vel contra, sciat discer-
 nere, quæ sit sua vncia, quæ sit aliena
 amphora, vel contra? sic in frumento,
 sic in pecunia ejusdem generis, sic etiam
 in alijs rebus, in ovis, in lanis, vel fe-
 rico ejusdem coloris &c. Hæc satis:
 nam quid de acquisitione dominij per
 mistionem sentiendum sit, nos suo loco
 superius disputauimus f.

e sup. tr. 3. c. 3. §. 4. n. 15. f sup.
 d. c. 9. §. 4. n. 15.

Tertius casus.

De promissione in diem.

8. Qui in contractu (ait) se da-
 turum promittit Petro mille, die Pa-
 schatis, si die statuto non soluit, pec-
 cat contra fidelitatem; debet tamen
 post terminum elapsum soluere, nec
 liber erit ab hac obligatione, quo vs-
 que soluat de facto. Ratio est, quia
 sensus contrahentis est; dabo tali
 die, vel saltem sequentibus: si enim
 illud saltem non subintelligatur, ne-
 mo contraheret; verum qui liberè
 promittit, se daturum Petro mille
 eodem die Paschatis, idque corrobora-
 tur juramento, si non stat die sta-
 tuto, pejerat quidem, sed non obliga-
 tur postea soluere amplius; & ratio
 disparitatis est, quia in contractu,
 post illum diem statutum Paschæ,
 mille illi aurei jam pertinent ad Pe-
 trum. Vnde qui promittit, injustè
 non dat & consequenter retinet ali-
 enum, sed qui liberè promittit, post il-
 lum diem statutum Paschæ, illi au-
 rei mille ad ipsummet promittentè
 pertinent.

„ sui sunt; ergo alienum non retinet.
 „ ergo unde aderit obligatio? hæc ille.
 g *Caram. lib. theol. mor. n. 708. &*
689.

9. Displicet resolutio: nam licet
 disparitas data adsit, obstat tamen illa-
 met ratio ab ipso allata, per illud *sal-*
tem, nam sic arguo; qui contrahit ad
 diem statutum, ideo obligatur post il-
 lum, quia subintellexit, *saltem*, sed qui
 jurat, dare liberaliter ad eundem di-
 em, regulariter subintelligit, *saltem*, er-
 go &c. minor probatur, quia regula-
 riter nemo addicit promissionem ali-
 cui diei; si enim addiceret, certè sine
 alia disparitate exploratum esset, non
 obligari deinceps; ut votum de jeiu-
 nando tali die fixo, vel præceptum de
 audiendo Sacro, die Dominico, non
 obligant pro die sequenti, quia dies se-
 quens, nec sub voto, nec sub præcepto
 comprehensus est: idem ergo esset in
 juramento, si sic juratum pro die fixo
 esset. At regulariter, ut dico, non so-
 let in communi usu humano aliquid
 temporale homini liberaliter promit-
 ti, sub hac conditione temporis statuti.
 Promittit princeps amico sic: cras in-
 tui gratiam liberabo à carcere tuum
 fratrem, tuum servum; cras dabo tibi
 mille aureos: nunquid intelligit ita,
 ut affigat diei crastino promissionem?
 nequaquam. Et pauperi quidem si
 dicas, cras dabo tibi vestem, qua coo-
 periaris; nunquid, si pauper post du-
 os veniat dies, dicet? abi, frater, pro-
 missio mea fuit addicta diei hesterno.
 Dixi tamen (regulariter) quia ex cir-
 cumstantijs aliquando colligitur pro-
 missio esse addicta diei, vel tempori, si-
 cuti aliquando dicimus in voto; si

enim cras ego instituo publicum con-
 vivium, & tibi promitto, etià cum ju-
 ramento, cras daturum cibos tibi, &
 tuae familiae clarè apparet, si tu eo die
 non accedas ad eos accipiendos, me se-
 quenti die ad nihil obligari, quia ex
 circumstantijs perspicuum est, promif-
 sionem hanc addictam fuisse ad diem
 communis convivij.

Quartus casus.

De mutuo cum quadam obligatione.

10. An Petrus, si h illi Antonius
 probabiliter aut dubiè deberet centum
 aureos, daret eidem Antonio mille mu-
 tuos, sub onere, quod mille, & centum
 restitueret, nimiram hos mille, & alios
 illos centum, esset vsurarius? respon-
 det Caramuel: si deberet probabiliter
 vsurarium non esse; esse, si dubie,
 „ Ratio est, quia si dubiè imprudens
 „ erit, existimando, sibi deberi illam
 „ pecuniam, de qua dubitat: est enim
 „ Antonij, quamdiu non constat, esse
 „ Petri; quare vsurarius erit, quia
 „ vellet supra sortem, etiam illam pe-
 „ cuniam. At si probabiliter, pruden-
 „ ter operabitur, existimando, illam
 „ pecuniam pertinere ad se; cum qui-
 „ libet possit operari sine peccato in
 „ probabilitate rei: quare nihil præter
 „ sibi debitum recipiet. Hæc ille.

h *Caram. l. 2. Th. mor. n. 737.*

11. Sed certè, sicut illud de dubio ab-
 solutè placet, sic illud de probabili di-
 splicet, ex principijs intrinsicis. Ra-
 tio est, quia vni versaliter docui superi-
 us, in qualibet rei probabilitate sem-
 per esse considerandum, ex quam
 parte

parte stet possessio : cum igitur in casu nostro Antonius sit in possessione, non poterit per vllam priuatam auctoritatem à sua possessione deturbari. Ad locum citatum, ubi de hac re fusè, & vbi videbis, an adsit pro Caramuele extrinseca aliquorum auctoritas.

CAPVT QVARTVM.

Quomodo se geret Confessarius, si quando penitens, cum possit, non restituit, nec debita solvit?

TOrquet id sapissimè confessarios, qui præterea non raro à fidelibus reprehenduntur, quod faciles sint ad absolvendos eos, qui cum satis locupletes habeantur, ac alieno fruuntur, nec restitunt; utrosque sedabit doctrina, quam ex Dicastillo in fine hujus tractationis de restitutione pro praxi confessariorum afferre, operæ pretium iudicavi.

2. Quæ is ergo in hanc rem docet, a ego claritatis gratia, in tria distinguo: primò, de eo, qui potens restituere, non restituit. Secundò, de eo, qui iustus à confessario, ut restituat, nondum paruit. Tertio, de eo, qui cum non possit restituere in foro interno, præsumitur potens in externo.

a Dicastill. lib. 2. de rest. tr. 2. disp. 10. dub. 1. à num. 6. lege etiam Molin. t. 3. disp. 756. & Delugo disp. 20. t. 1. de just. d. 20. sect. 9.

Potens restituere, non restituit.

3. Quoad primum: debitor qui sine aliqua causa rationabili potest (com-

modè totum debitum restituere, & non vult restituere totum, sed tantum per partes, non potest b licitè à confessario absolvi. Navarrus c tamen, alijque docent, posse licitè, quando idem confessarius duo videt ex pœnitentis dispositione: primò, quod data ei hac dilatione, restituet, & non aliter: secundò, creditor ex hac dilatione non incurret damnum aliquod, quia tunc inquit, cum confessarius utiliter gerat negotium creditoris, videtur creditor consentire. Hæc illi; sed certè videtur consentire coactus, ob avaritiam & obstinationem debitoris; quare ipse debitor à peccato sic non excusabitur, unde absolvi nec poterit.

b Sor. Major, Medina alijque ab ipso Dicastillo cit. c Nav. Hostien. Ang. Gabr. apud eundem.

4. Nihilominus probabilis erit hæc Navarri sententia, si præter illas duas conditiones addatur tertia, scilicet quod debitor habeat ignorantiam probabilem, ex qua sit in bona fide, putans se modo satisfacere suæ obligationi, neque teneri ad amplius; quia tunc confessarius, si prævidet, nihil profuturum, monendo de ipsius majori obligatione, potest eum absolvere, ne abeat desperatus; in quò non solum creditoris, sed etiam pœnitentis negotium agit, immò & Dei, cujus minister est. Ita Silvester, Armilla & Petrus Navarra: & hic quidem probat, hanc ignorantiam communiter excusare debitores, quia aliàs major pars Reipublicæ in statu damnationis existeret, quis enim, inquit, est, qui vel testamenti impletionem, vel debiti solutionem non hoc prætextu differat?

V u u

§. Hinc